BÀI GIẢNG: CÔNG THỨC VIẾT MỞ BÀI, KẾT BÀI TRONG BÀI VĂN NGHỊ LUẬN XÃ HỘI

CHUYÊN ĐỀ: CÔNG THỨC VIẾT NGHỊ LUẬN XÃ HỘI

MÔN: NGỮ VĂN

GIÁO VIÊN: TRẦN HƯƠNG GIANG

MỤC TIÊU

✓ *HS nắm được cách viết mở bài, kết bài trong bài nghị luận xã hội.*

I. CÔNG THỨC VIẾT MỞ BÀI

1 Yêu cầu của mở bài trong văn nghị luận xã hội

- Giới thiệu được vấn đề nghị luận
- Đưa ra được quan điểm của bản thân

2 Công thức viết mở bài

a. Dẫn dắt từ một dẫn chứng, một con người trong cuộc sống

(Dẫn chứng ⟶ vấn đề nghị luận ⟶ quan điểm bản thân)

Đại dịch COVID-19 không chỉ là một thảm họa y tế toàn cầu, mà còn là phép thử lớn đối với lòng người và sự gắn kết xã hội. Chính trong nghịch cảnh, tinh thần đoàn kết đã có ý nghĩa vô cùng quan trọng, trở thành sức mạnh gắn kết mọi tầng lớp – đã trở thành ngọn lửa sưởi ấm và nâng đỡ con người vượt qua biến cố.

b. Dẫn dắt từ một câu chuyện

(Câu chuyện ⟶ vấn đề nghị luận ⟶ quan điểm bản thân)

Lạc vào xứ sở của các loài vật, tôi bắt gặp hình ảnh một Dế Mèn từng hung hăng, hống hách, để rồi chính sự bồng bột ấy đã khiến Dế Choắt phải mất mạng. Sự ra đi của Dế Choắt là cú đánh thức lớn, giúp Dế Mèn nhận ra giá trị đích thực của tình bạn – một tình cảm không chỉ là sẻ chia niềm vui, mà còn là sự quan tâm, thấu hiểu và đồng hành chân thành. Hơn hết, cú vấp ngã đầu đời ấy đã khiến Dế Mèn trưởng thành hơn, để lại cho chúng ta bài học sâu sắc rằng: chính tình bạn là một phần quan trọng giúp con người lớn lên trong cả suy nghĩ lẫn tâm hồn.

c. Dẫn dắt từ một câu nói hoặc bài thơ

(câu nói ⟶ vấn đề nghị luận ⟶ quan điểm)

Như nhà văn Saint-Exupéry từng viết trong "Hoàng tử bé": "Điều cốt lõi vô hình trong mắt trần", có những giá trị trong cuộc sống không thể nhìn thấy bằng mắt thường, mà chỉ có thể cảm nhận bằng trái tim. Một trong số đó chính là tình yêu thương. Tình yêu thương có ý nghĩa vô cùng quan trọng, giống như một chiếc ô, luôn cần có bên cạnh mỗi người, để họ an tâm, để che cả nắng, cả mưa.

d. Dẫn dắt từ trải nghiệm, suy ngẫm cá nhân

(trải nghiệm ⟶ vấn đề nghị luận ⟶ quan điểm)

Phép màu thường xuất hiện để nâng đỡ các nhân vật trong truyện cổ tích giúp họ vượt qua khó khăn để đi đến kết thúc viên mãn. Vậy trong đời thực, liệu có nơi nào bán phép màu? Thật ra, phép màu ấy không đến từ đũa thần hay bà tiên, mà bắt nguồn từ chính tình yêu thương giữa con người với con người.

e. Dẫn dắt từ quy luật cuộc sống

(Quy luật ⟶ vấn đề nghị luận ⟶ quan điểm bản thân)

VD: Vạn vật trong cuộc sống không gì là hoàn hảo tuyệt đối, luôn tồn tại những vết nứt – và con người cũng không ngoại lệ. Chúng ta sống không phải để trở thành một con người tuyệt mỹ, mà để không ngừng hoàn thiện bản thân mỗi ngày. Để làm được điều đó, chúng ta cần có (vấn đề nghị luận), như ý kiến đã nêu trong đề bài: "(trích nguyên văn ý kiến từ đề bài)".

VD: Con người luôn khao khát khẳng định mình không phải hạt cát nhỏ giữa sa mạc mênh mông, in dấu mình lên quảng trường danh vọng. Để làm được điều đó, không thể thiếu đi..... .Đối với bản thân tôi, ...có vai trò quan trọng trên hành trình ý nghĩa đó.

VD: Có rất nhiều yếu tố giúp con người vươn tới thành công trong cuộc sống. Đó có thể là "thiên thời" – những thuận lợi khách quan từ hoàn cảnh; cũng có thể là bản lĩnh cá nhân – sự kiên định và nỗ lực không ngừng; hay là phương pháp đúng đắn và nền tảng tri thức vững chắc. Song, có lẽ chẳng ai có thể phủ nhận vai trò quan trọng của (vấn đề nghị luận) – một yếu tố mang tính quyết định, góp phần đưa con người vượt qua thử thách và chạm tới đỉnh cao của chính mình.

f. Dẫn dắt từ các hình ảnh ẩn dụ

Công thức: Hình ảnh ẩn dụ + ý nghĩa ⟶ dẫn dắt đến vấn đề nghị luận ⟶ đưa ra quan điểm bản thân

VD: Như chiếc lá luôn rụng về cội, con người phải luôn biết ghi nhớ công ơn của đấng sinh thành.

VD: Như đoá hướng dương luôn hướng về mặt trời, con người phải luôn nỗ lực không ngừng để vươn lên phía trước. Sự nỗ lực, ý chí quyết tâm chính là chìa khóa quan trọng giúp chúng ta chạm tay đến thành công.

Lưu ý: Đối với dạng nghị luận về một hiện tượng xã hội, sẽ làm thêm một bước nữa - liên hệ tới hiện trạng vấn đề.

(Dẫn dắt + vấn đề nghị luận + quan điểm bản thân về thực trạng vấn đề hiện nay)

VD: Vạn vật trong cuộc sống không gì là hoàn hảo tuyệt đối, luôn tồn tại những vết nứt – và con người cũng không ngoại lệ. Chúng ta sống không phải để trở thành những con người tuyệt mỹ, mà là để không ngừng hoàn thiện bản thân mỗi ngày. Thế nhưng, trong thực tế hiện nay, một bộ phận không nhỏ giới trẻ lại đang lựa chọn lối sống thờ ơ, vô cảm với chính bản thân mình – một thực trạng đáng lo ngại, gióng lên hồi chuông cảnh tỉnh trong xã hội hiện đại.

II. CÔNG THỨC VIẾT KẾT BÀI

1 Yêu cầu của kết bài trong văn nghị luận xã hội

- Khẳng định lại quan điểm về vấn đề
- Có thể: đưa ra lời kêu gọi, liên hệ bản thân, suy ngẫm về vấn đề nghị luận, đưa ra thông điệp

2 Công thức viết kết bài

Vấn đề nghị luận + khẳng định quan điểm

- **Khẳng định quan điểm:** vấn đề nghị luận + là lời khuyên bổ ích cho thế hệ trẻ/là chìa khóa đi đến thành công...

⟶ VD: Tính đến thời điểm hiện tại, nội dung mà nhận định/ý kiến đưa ra vẫn luôn là lời khuyên bổ ích cho thế hệ trẻ trên con đường hoàn thiện bản thân.

- **Khẳng định quan điểm:** vấn đề nghị luận + là một điểm sáng của tuổi trẻ ngày nay/ là một mảng màu u tối, một mặt tối, đáng buồn,...

⟶ VD: Cuộc sống của chúng ta luôn được tô điểm bởi những gam màu tươi sáng – đó là tri thức, công nghệ, sự phát triển và tiến bộ không ngừng. Thế nhưng, xen giữa những sắc màu rực rỡ ấy, vẫn tồn tại những đốm màu tối. Một trong số đó chính là việc con người lạm dụng trí tuệ nhân tạo – một mặt tối đang dần hiện rõ trong bức tranh công nghệ hiện đại.

Vấn đề nghị luận + thông điệp có giá trị

- Thông điệp có giá trị: Hãy + thông điệp

⟶ VD: Hãy sống chậm lại từng giây, từng phút để lắng nghe tiếng nói của trái tim, để biết giá trị của việc cho đi. Hãy sống mà không mảy may nghĩ đến sự đáp trả, hãy để con sóng tình thương mãi dạt dào bởi lẽ: "Yêu thương cho đi là yêu thương giữ lại mãi mãi"/ "Chỉ có yêu thương mới gieo mầm hạnh phúc".